

KONTEXT DOBY – 20. – 30. LÉTA

- období 1929 – 33 poznamenáno hospodářskou krizí a nastupujícím fašismem

Asie

1921 Mao Ce-tung a Li Ta-čao zakládají v Pekingu čínskou komunistickou stranu

Severní a východní Evropa

1923 Neúspěšné povstání nacistů, německé fašistické strany vedené Adolfem Hitlerem

1924 Lenin umírá a na jeho místo ruského vůdce nastupuje Josef Stalin

1925 Hitler publikuje své myšlenky v knize *Mein Kampf*

1926 Pilsudski se ujímá vlády v Polsku a je do r. 1935 skutečným diktátorem

1930 období teroru v SSSR – Stalin prosazuje kolektivizaci zemědělství – milióny vlastníků zemědělských usedlostí, kteří se staví proti, jsou rozdraceni a vyvražďeni
V Německu 5miliónů nezaměstnaných.

1932 Nacistická strana vedená Adolfem Hitlerem získává v německých volbách nejvíce hlasů

1933 Adolf Hitler říšským kancléřem

1934 Hitler Führerem

Zavražděn rakouský kancléř – boje mezi socialisty a fašisty

Jižní a západní Evropa

1922 Mussolini jmenován premiérem a vytváří fašistickou vládu v Itálii

1923 Revoluce ve Španělsku – De Rivera diktátorem

1925 Mussolini zakazuje všechny politické strany v Itálii kromě fašistické

1929 kolaps rakouské banky

1931 Ve Španělsku byla vyhlášena republika – král Alfons XIII, opustil zemi

1932 Salazar premiérem a diktátorem Portugalska (až do 1968)

1936 Britský král Eduard VIII. Abdikuje, aby se oženil s rozvedenou paní Simpsonovou

Generál Franco – vůdce španělských nacionalistů, počátek španělské občanské války
(až do 1939)

Amerika

1920 USA se rozhodla nevstoupit do Společnosti národů,
schválena prohibice

1927 1. zvukový film

24. 10. 1929 Krach na Wall Street: americká burza se zhroutila – začátek hospodářské krize – masové zbavování se akcií – banky zkrachovaly

1933 – 1945 Roosevelt americkým prezidentem – zavedl politiku Nového údělu pro boj s krizí a konec prohibice. Nový úděl = přerozdělení národního majetku, projekt sociálních jistot dělníků => odpor průmyslníků – považovali projekt za možné otevírání dveří komunistickým vlivům

U nás

- T. G. Masaryk prezidentem 1918 – 1935, poté ho střídá E. Beneš

- od 1929 v čele KSČ Klement Gottwald – označil vládu vládou hladu a policejního teroru

- situace u nás ovlivněna hospodářskou krizí, která u nás vrcholí o něco později, v r. 1933

- 1929 – 1933 nezaměstnanost inteligence, v r. 1933 – 50000 nezaměstnaných

- snižování platů, propouštění z práce, polozaměstnanost, devalvace měny

- nespokojenost obyvatelstva je důvodem k příklonu k levicovým tendencím – komunismus, socialismus – těžké situace využila KSČ k budování „ráje na zemi“

BRNO

Za 1. republiky vzrostl počet obyvatel v Brně z 210000 na 306000 obyvatel.

2x se konalo za 1. republiky sčítání obyvatel:

únor 1921 – 221758 obyvatel

prosinec 1930 – 264925 obyvatel

složení Brňanů v roce 1921

Češi 72, 4 %

Němci 25, 9 %

Židé 1, 4 %

v roce 1930

Češi 77, 8 %

Němci 20, 3 %

Židé 1, 3 %

Rok 1930

Průmysl 37, 2 %

Obchod 16, 9 %

Zemědělství 2 %

Dělníci 44, 8 %

Úředníci 26 %

Samostatně výdělečně činní 27, 7 %

Volby

1919 volby do obecního zastupitelstva, poprvé volí i ženy. Nejvíce hlasů získala Československá sociální demokracie

1920 – opět vítězí Československá sociální demokracie

1921 – založena KSČM

1924 – vítězství Strany českých socialistů – 16 mandátů (stejně mandátů komunisté, kteří získali jen o něco málo hlasů – 1. účast komunistů ve volbách)

1928 – volební právo omezeno věkem nad 24 let

1. Národní socialisté – 18 mandátů

2. Lidovci – 11 mandátů

3. Čeští sociální demokraté – 9 mandátů

4. KSČM – 8 mandátů =) pokles z 16 na 8

5. Národní demokraté – 4 mandáty

6. Komunistická opozice – 2 mandáty

starostou znovuzvolen Karel Tomeš (do 1935)

1935 – poslední volby za 1. republiky

1. Národní socialisté – 21 mandátů

2. Sudetoněmecká strana – 13 mandátů

3. Sociální demokraté – 10 mandátů

4. KSČM a Lidovci – po 9 mandátech

5. Živnostensko – středostavovská strana – 6 mandátů

6. Fašistické národní sjednocení a Němečtí sociální demokraté – po 4 mandátech

7. Národní obec fašistická – 1 mandát

V rámci celé republiky nejsilnější stranou – Strana agrární – v Brně nemá takové zastoupení.

Brno je střediskem **textilní výroby** – říká se mu „moravský nebo rakouský Manchester“

- světově proslulý byl vlnářský průmysl

1927 zaměstnával 17000 dělníků

1932 zaměstnával 10000 dělníků, pokles výroby

1935 – likvidace 5ti textilních továren – textilní výroba se z krize už nevzpamatovala

Koncem 20. let - **kovoprůmysl**

1930 Zbrojovka jako jediná z továren má nad 5000 zaměstnanců

- hospodářská krize postihla i kovoprůmysl, propouštění

- oživení výroby v důsledku zbrojení (objednávání zbraní ze zahraničí) – Zbrojovka přijímala nové dělníky už v roce 1933

- dále v Brně hlavně koželužství a stavebnictví

1931 – 11300 nezaměstnaných

1936 – 17000 nezaměstnaných

- nejhlubší krize na jaře 1936

- Brno bylo jedno z měst, které bylo nezaměstnaností postiženo nejdéle a nejvíce

- stavěly se nouzová obydlí pro rodiny nezaměstnaných a jídelny

- této situace využily komunisté. Kteří se postavili na stranu nezaměstnaných dělníků

s fantaskní představou – chtějí po městu Brnu, aby každý nezaměstnaný dostal podporu

200 Kč měsíčně =) což by znamenalo 1 milión měsíčně z rozpočtu města – to není možné

- od 1920 četné dělnické stávky

1920 – působí v Brně – **Devětsil a Literární skupina**

Devětsil – vydával revue Pásmo (1924 – 1927) – Václávek, Halas

- Revue Devětsil (1927 – 1929)

Literární skupina – Lev Blatný, František Götze atd.

- neměli program, nebyli uzavřenou literární skupinou, podmínkou: umělecká náročnost

- od 1921 vydávali Host (píší zde Seifert, Teige)

- od 1924 spolupracovali s Devětsilem

noviny v Brně – Rovnost, Lidové noviny

- vzniká **Levá fronta** – v Praze 18. 10. 1929, členové – Neumann, Teige, Nezval, Fučík, Václávek atd.

- v Brně sdružena okolo Bedřicha Václávka – 5. 12. 1929 – sídlo na Cejlu v cukrárně

Dělnické pekárny, členové (Honzl, Burian, Jan Krejčí – redaktor Rovnosti, herečka Nina Balcarová...atd.)

- Levá fronta se zabývala kulturou, měla za úkol udržovat aktivitu příslušných institucí, časopisů, osob...(iniciátorem založení V. sjezd KSČ)

- pořádali veřejné akce – přednášky

- organizace sdružující široké masy inteligence

- 4. 12. 1931 projev proti pronásledování levicových kulturních pracovníků a proti fašismu

- zima 1932/33 stávka rosicko-oslavanských horníků (akce brněnské Levé fronty) – střet proletariátu a buržoazie, trvala 16 dnů, roste vliv KSČ, Brno centrum dělnického hnutí

- stávka proti snížení mezd, nezvítězili

1933 Levá fronta se ostře staví proti fašismu
5. 9. 1933 činnost Levé fronty zastavena policejním ředitelstvím – důvod: nepolitický právní útvar vyvíjel činnost rázu politického
- 1929 – 1939 Levá fronta vydávala svůj časopis INDEX

1931 Honzl, Burian opouští Brněnské divadlo a jdou zpět do Prahy
ředitel divadla 1931: Václav Jiříkovský
1935: Aleš Podhorský

režiséři: Josef Skřivan a Josef Bezdíček
- prosazování společensky aktuálních děl současné i klasické tvorby

Fašismus – politický směr a forma buržoazní vlády, vznik po I. sv. válce v období všeobecné krize kapitalismu

cíl: za pomoci otevřené teroristické diktatury zabránit úplnému zhroucení moci buržoazie

- 1. pokusy organizovat české fašistické hnutí se objevily s úspěchem italských fašistů v říjnu 1922 – „poход na Řím“ = nastolení fašistické diktatury v Itálii – Mussolini
- národní demokraté podporovali fašisty

1926 – vznik Národní obce fašistické, v čele generál Radol Gajda

- v Brně vzniká 1. organizace českých fašistů 1924, v roce 1926 má 1200 členů

- stoupenci fašistů – maloburžoazie

- koncem roku 1932 chystali převrat – cíl: zmocnit se kasáren a dalších vojenských objektů, získat na svoji stranu vojáky a táhnout na Prahu – násilně se chopit vlády

21. 1. 1933 kasárna Židenice – fašisté pozatýkáni, uvěznění

1933 Nacisté mají povoleno založit si politickou stranu – Sudetoněmecká

1934 Československá vláda uznala SSSR, navázala s ní diplomatické styky a zahájila jednání o uzavření smlouvy o vzájemné pomoci v případě napadení některým evropským státem

LITERATURA

BĚLINA, P., GRULICH, T. a kolektiv. *Dějiny země koruny české II*. Praha: Paseka, 1992.

DOBŘÝ, A. *Hospodářská krize československého průmyslu ve vztahu k Mnichovu*. Brno: Československá akademie věd, 1959.

DŘÍMAL, J., PEŠI, V. a kolektiv. *Dějiny města Brna*. Brno: Blok, 1973.

CHARVÁT, J. *Světové dějiny*. Praha: 1980.

CHRISHOLMOVÁ, J. *Data světové historie*. Londýn: 1987.

LACINA, V. *Velká hospodářská krize v Československu 1929 – 1934*. Praha: 1984.

LAICHMAN, M. *Brněnská levá fronta*. Brno: Blok, 1971.

MÓDA

20. LÉTA

- se sukňemi se krátí účesy
- od 1924 zástřih vlasů do ztracena
- líčení – černě olemované oči
- od 1925 lem sukně se zvedl ke kolenům, pas pokleslý k bokům – ňadra neexistovala, podpora chlapeckého stylu
- módní směr garçone – potlačoval výrazné ženské rysy
- ideál – vysoké štíhlé ženy bez boků a poprsí kouřící cigaretu v dlouhé špičce
- výstřihy, odhalené paže
- dlouhé náušnice, náhrdelníky, náramky – např. obtočený had kolem paže
- vrchol „krátkosti“ za džezového věku
- architektonický styl – sklo, železobeton, ocelové trubky
bauhaus
chybí ornament – dominance rovných linií

30. LÉTA

- **Ženy** - do módy se vrátila délka - návrat dlouhých délek sukni, které se od boků rozšiřovaly, v pase vázačka či pásek, aby vynikl pas
- dlouhé upnuté rukávy
- zajímavé výstřihy – např. asymetrické dekolty pokrývající jen jedno rameno, výstřih od krku do pásu, odhalená záda – dovolují odhalovat nahou pleť
- šaty přiléhající k siluetě, od boků rozevírající do šíře
- v oblibě byly kombinace dvou barev – hnědá s růžovou, švestkově modrá s tyrkysovou, šedá se zastřeně modrou – rozhodně ne křiklavé barvy!
- objevují se materiály z umělých vláken
- vrací se u žen dlouhé vlasy – zvlněné kadeře
- v módě střídá stříbro zlato – nosí se zlaté řetězy, brože
- ženy nosí klobouky s větší krempou
- večerní toalety jsou bohaté, dámy používaly natužené spodničky, šaty jsou z pravého hedvábí
- do módy se dostává i **sportovní oblečení a oblečení pro volný čas** – tedy neformální plavky v celku s nohavičkou (20.léta) – postupně se nohavičky zkracovaly a zádové výstřihy prohlubovaly
ručníky z výrazně vzorované bavlny – květy, grafické i kaligrafické designy
klobouky a kabelky ze slámy
pletená trička, živůtky bez rukávů, síťové košile, námořnické prvky
šortky do poloviny steh
plážové kalhoty pod kolena
dlouhé kalhoty
svetry
průsvitné punčocháče
- **muži** – frak nahrazen smokingem, zmizely manžety a cylindry – vystřídal je měkký plstěný klobouk
- udržel se střih 20. let - oblek kamenná součást šatníku
- posun k nedbalé eleganci – vyvinuly se golfky – krátké kalhoty, motoristická čepička, slamák, sportovní sako
- **na venkově** je stále nejslavnostnějším oděvem kroj
- **surrealismus v módě** – iluze, klamy oka
- knoflíky – zrcátka, motýli, brouci
- kabelka – hodiny, vějíř

- klobouky – humr, skopová kýta, hlávka zelí
- kapsy – v podobě šuplíků = migrace nábytku do oblasti módy
- šaty pracovaly s příběhem, s tajemstvím, fantazií, rozehrávaly hru s reálnem a neskutečnem
- Dalí se zabýval souvislostí mezi nahým a oblečeným tělem – objevily se modely potištěné aktem, či měly našity v klínových partiích kožešinové trojúhelníčky
- Surrealistická móda si pohrávala s představou
- Surrealistické náměty ožily opět v 80. letech
- bílé prázdné interiéry vystřídal nábytek útulný, téměř barokní

LITERATURA

AUGUSTA, P. a HONZÁK, F. *Československo 1918 – 1938*. Praha: Albatros, 1992.

BRABCOVÁ, B. *Móda: z dějin odívání 18., 19., 20. století*. Praha: Slovart, 2003.

HORSHAM, M. *Styly 20. a 30. let*. Praha: Svojtka a Vašut, 1997.

MÁCHALOVÁ, J. *Móda 20. století*. Praha: Lidové noviny, 2003.

UCHALOVÁ, E. *Česká móda 1918 – 1939 (elegance 1. republiky)*. Praha: Olympia, 1996.